కథా నిలయం
4984
శ్రీకాకుళం

ఎదురు ప్రశ్న

తెల్లవారగానే రామం అరుగుమీదలేచి కూర్చున్నాడు. బొబ్బర్లంకపోయే స్టీమరు పొద్దున్న ఏడుగంటలకి బయలుదేరుతుంది. నిన్నసాయంత్రం అందుకుందామనుకున్న స్టీమరు, రైలు ఆలస్యం వల్ల దాటిపోయింది. ఈ స్టీమరైనా అందుకోవాలని రామం లేచి, ఒంటినిఉన్న దుమ్ము ధూళి దులుపుకుని, పంట్లాము మోకాలుదాకా యధాప్రకారం మడతపెట్టుకుని, చేతిలో గొడుగు తిప్పుకుంటూ గోదావరి ఒడ్డుకు బయలుదేరాడు.

రామం తన 14 ఏండ్ల జీవితంలో రాజమండ్రి రావడం అదే మొదటిసారి. నిన్నసాయంత్రం స్టీమరు దాటిపోయాక, 'వెంకట్రామయ్య బాబయ్యా, సత్తెమ్మత్తయ్యా, యీ వూళ్లో వుండాలే' అనుకున్నాడు. ఈ రాత్రి బాబయ్యగారి యిల్లు కనిపిస్తే అక్కడ ఉండిపోదామని ఊరంతా గాలించాడు. బాబయ్యా పూర్తి ఎడ్రెసు తెలియక, కనిపించిన ప్రతివాణ్ణి అడిగాడు 'ఫలానా వెంకట్రామయ్యగారు ఎక్కడ ఉంటారో తెలుసా' అని. అంత పట్నవాసంలో ఒక మనిషినిగురించి ఎవరు చెప్పగలరు? చివరికి బాబయ్యగారి యిల్లు కనిపించక, రాత్రి హోటల్లో భోంచేసి, ఒక సినిమా చూసి, కనిపించిన ఒక వీధి అరుగుపైన పడుకున్నాడు.

'బాబయ్యా ఇక ఎలాగా కనిపించడు' అని నిరాశచేసుకుని, స్టీమరు అందుకోడానికి చకచకా గోదావరిగట్టు చేరుకున్నాడు రామం. స్టీమరువైపు నడిచివెడుతూంటే ఆ ప్రక్కనున్న స్నానాల రేవులో తన బాబయ్యలా ఎవరో కనిపించారు. రామం ఒకసారి తేరిపార చూశాడు. 'ఇంకెవరు! బాబయ్యే!' అని ఆనందంతో లోలోపల పొంగిపోయాడు.

వెంకట్రామయ్యగారు గోదావరిలో స్నానంచేస్తూ సంధ్యావందనం చేసుకుంటున్నాడు. తక్షణం పలకరిస్తే ఆయన జపం చెడుతుందని రామం గోదావరిగట్టుపై బాబయ్యకోసం నిరీక్షిస్తూ కూర్చున్నాడు; స్టీమరు బయలుదేరడానికి ఒక అరగంట ఆలస్యముందని తెలిసి—

బాబయ్యని చూసి మూడేళ్ళయింది. నాన్న పోయినప్పుడు యింటికివస్తే ఆయన్ని చూశాడు. బాబయ్యని పలకరించి, అమలాపురంలో పని ముగించుకుని తిరిగివచ్చేటప్పుడు బాబయ్యగారింట్లో రెండురోజులుండాలి ... సత్తెమ్మత్తయ్య కూడా యిక్కడేవుందిట ... అత్తయ్య చాలా మంచిది ... బాబయ్యగారి రత్తప్ప, చంటి, యిప్పు డేం చేస్తున్నారో! చూసినప్పుడల్లా వాళ్ళు కథలు చెప్పమంటూ పీక్కుతింటారు. వాళ్ళతో మళ్ళీ ఒకసారి దాగుడుమూతలు ఆడుకోవాలి. అని పురాతన స్మృతులూ, బంధువుల అభిమానాలు నెమరువేసుకుంటూ కూర్చున్నాడు రామం.

వెంకట్రామయ్యగారు స్నానం, జపం పూర్తిచేసుకుని ఒక తడి అంగోస్త్రం నెత్తినవేసుకుని, మోకాలుదాకా మరొక తడి అంగవస్త్రము కట్టుకుని, చేతిలోని ఒక చెంబునిండా గోదావరి జలం తీసుకుని, గట్టుపైకి వచ్చారు. 'ఎన్నాళ్ళకు బాబయ్యని కలుసుకున్నాను' అనుకుంటూ, ఆనందంతో ఉవ్విళ్ళూరుతో ఆత్రంతో ఎదురు చూశాడు రామం. వెంకట్రామయ్యగారు ఏదో జపంచేసుకుంటూ, గట్టుఎక్కి రామం ప్రక్కనించి నడిచి వెళ్ళిపోసాగారు.

బాబయ్య తనకేసి చూసికూడా మాట్లాడకుండా ఉండటం రామంకు అర్థంకాలేదు. ఒకవేళ తనకేసి సరిగా చూశాడా లేదా అని అనుమానం కలిగి, వెంకట్రామయ్యగారు వెళ్ళిపోతూంటే 'బాబయ్యా, బాబయ్యా' అని కేకవేశాడు రామం. కేక విని వెంకట్రామయ్యగారు వెనుదిరిగి చూశారు. కాని తనను కాదన్నట్లుగా, తిరిగి నడిచి వెళ్ళిపోసాగారు.

బాబయ్య ప్రవర్తన చూసేటప్పటికి రామం ఆనందం, బంధుప్రేమ పటాపంచలయ్యాయి. హృదయంలో ఏదో బాధ, అవమానం, విజృంభించి, మనస్సును చికాకుపరిచాయి. బాబయ్య పిలిచినా పలకకపోవడం రామంకు అర్థంకాలేదు. అంత నిరసనగా తృణీకరింపబడినందుకు ఏడుపుకూడా వచ్చింది రామంకు.

మరొకసారి ఎదురుగా వెళ్ళి పిలిచే ప్రయత్నం చేదామని ఉరకలు వేసుకుంటూ, గొడుగు యీడ్చుకుంటూ, వెంక

ట్రామయ్యగారికి అడ్డంగావెళ్ళి 'బాబయ్యా' అని జాలిగా పలకరించాడు రామం. వెంకట్రామయ్యగారు హఠాత్తుగా నిలబడిపోయారు.

'బాబయ్యా ... నేను ... నేను' అన్నాడు రామం దీనంగా.

'ఎవరు నువ్వు' అన్నారు వెంకట్రామయ్యగారు, అదొక అపరిచయస్థుణ్ణి ప్రశ్నిస్తున్నట్టు.

'ఎవరు నువ్వు' అని ఏమీ ఎరగనివానిలా బాబయ్య వేసిన ప్రశ్న గుండెల్లో శూలంలా గుచ్చుకుంది రామంకు. ఇంక ఏం మాట్లాడలో అర్థంకాలేదు, ఎంతో అభిమానంతో ఊరంతా గాలించి, చివరికి యిక్కడ కలుసుకుని, సంతోషంతో మాట్లాడుదామని ఉబలాటపడుతున్న ఆ అమాయికి హృదయానికి వెంకట్రామయ్యగారి ప్రవర్తన అంతా అయోమయంగాఉంది. తనలాటి నిర్భాగ్యుణ్ణే పరాయివారుకూడా జాలికలిగి ఆదరిస్తూంటే తన తండ్రి తమ్ముడు యింత నిర్లక్ష్యంగా 'ఎవరు నువ్వు' అంటాడని రామం కలలోకూడా అనుకోలేదు.

“బాబయ్యా! నేను ... నేను ... మరిచిపోయావా!” అన్నాడు రామం. హృదయంలో ఏదో అవ్యక్తమైన బాధ ఉడికి ఉబుకుతూంటే, రెండు వేడికన్నీటి బిందువులు పొంగి కిందకు రాలాయి.

వెంకట్రామయ్యగారు నిశ్చేష్టుడై అలాగే నిలుచుండి పోయాడు. ఆయన ప్రవర్తన చూసి, అవమానంతో, ఆత్మాభిమానంతో కృంగిపోయాడు రామం.

స్టీమరు కూతకూసింది బయలుదేరుతున్నానని చెబుతూ.

రామం గిరుక్కున తిరిగి, గొడుగు యీడ్చుకుంటూ, గబగబ స్టీమరు ఎక్కేశాడు. వెంకట్రామయ్యగారు అలా నిలుచుని ఆశ్చర్యంగా స్టీమరు ఎక్కే రామంవైపు చూశారు.

స్టీమరు ఎక్కాకకూడ, 'ఎవరు నువ్వు' అన్న బాబయ్య మాటలు రామం చెవుల్లో గింగురుమంటున్నాయి. బంధువులనే వాళ్ళల్లో అభిమానాలు యిలాగే వుంటాయా అనిపించింది రామంకి. తన తండ్రి చనిపోయి మూడేళ్ళయింది. నాన్నకు అప్పుడు పరిస్థితి ప్రమాదకరంగాఉన్నా, చనిపోతాడని తెలిసున్నా, బాబయ్య నాన్నను చూసి వెళ్ళిపోయాడని అమ్మమ్మ చెప్పింది. కాని నాన్నకు తను అంత్యక్రియలు జరుపుతూంటే ఆ పన్నెండు రోజులు బాబయ్య తన కుటుంబంతోసహా తన దగ్గరేవున్నాడు. నాన్న పోయినప్పుడు తన దూరపుబంధువు సుబ్బమ్మగారు 'చచ్చినవాడు నిక్షేపంలా అస్తిఅంతా తగలపెట్టి చచ్చిపోయాడుగాని, యీ సంసారభారమంతా నీ నెత్తిన పడుతూందిరా! వెంకటేశం!' అని తన పెదమామతోఅన్న గుసగుసలు, తన హృదయంలో రేపిన గాయాలు యిప్పటికీ స్ఫురణకు వస్తూంటాయి. తండ్రిపోయాక తన పోషణ తన పినమామ చూస్తూంటే, తక్కినవాళ్ళకు యింత ఉక్రోషం, అసూయ

ఎందుకో రామానికి అర్థంకాలేదు. యింతకీ నిలవడానికి నీడలేని పక్షుల్లాంటి తన కుటుంబానికి తన పినమామద్వారా కొద్ది ఆధారం దొరకడం నిజంగా అదృష్టం. కాని యీ అదృష్టం ముఖ్యావసరంకూడా, తన కుటుంబం ముప్పెత్తుకోకుండా బతకాలంటే.

బంధువుల గురించి తలచుకొన్నకొద్దీ రామం గుండెల్లో బాధ, ఉక్రోషం పెరిగిపోతున్నాయి. తాను ఎంత అభిమానంగా' ఆనందంగా, తన బంధువులతో మాట్లాడదామనుకున్నా, అంత నిరసనగా వాళ్ళు తన్ను చూడ్డం చాలాసార్లు గమనించాడు రామం. 'మీకు సహాయం చేయడంవల్ల, మామయ్యవద్దనుంచి మునుపు వాళ్ళు పొందే సహాయం ఆగిపోయిందని అందరికీ అసూయ మీరంటే' అని అమ్మమ్మ అప్పుడప్పుడు అంటుండేది. అది నిజమే. ఒకనాడు తన మేనబావ ఎత్తిపొడిచాడు. 'నువ్వు మాకు శనిగొట్టు పీనుగులా దాపురించావు. నీమూలానే నా ముందుచదువు ఆగిపోయింది' అని.

'అయినా నేను బాబయ్యను సహాయం అపేక్షించి పలకరించలేదే. ఎందుకు నన్ను 'ఎవరు నువ్వు' అని అడిగేడు బాబయ్య! మానవహృదయం ఉన్నవాడెవడైనా అంత దగ్గరి బంధువుని అలా ప్రశ్నించగలడా? బాబయ్య ఎలా అనగలిగాడు ఆమాట; బాబయ్య నన్ను పలకరిస్తే బాబయ్యని 'ఎవరు నువ్వు' అని ఎదురుప్రశ్న వేయగలనా? నేను మాత్రం వేయలేదే" అనే చిక్కుప్రశ్నల్లో గిలగిలా మనస్సులో తన్నుకున్నాడు రామం.

'ఇంత నీచంగా చూస్తే బాబయ్యతో మాట్లాడడం యిదే ఆఖరుసారి. ఎంత బీదవాణ్ణైనా ఆత్మగౌరవం ఉండాలి' అని నిశ్చయించుకున్నాడు రామం. అతని నిశ్చయానికి జేజే ధ్వనులు కొడుతున్నట్లు పెద్దపెద్ద కూతలు కూసుకుంటూ స్టీమరు గోదావరినీళ్ళను చీల్చుకుంటూ రివ్వున పరుగెత్తింది.

* * * *

అమలాపురం వెళ్ళి పెదమామయ్యకు అమ్మ యివ్వమన్న డబ్బుయిచ్చి, ఇతర కుటుంబవిషయాలు మాట్లాడి, పని ముగించుకుని, రామం తిరుగుదారిలో రాజమండ్రి చేరుకున్నాడు. ఈసారి బాబయ్యగారి యింటికి వెళ్ళకూడదని నిశ్చయించి, హోటలుకు బయలుదేరాడు భోజనం చేద్దామని.

దారిలో సగందూరం వచ్చేటప్పటికి, పక్కవీధినుంచి యిద్దరు ఆడమనుష్యులు, యిద్దరు పిల్లలు కలిసి తనకు ఎదురుగా వస్తూండడం రామం చూశాడు. యింకెవరు? అత్తయ్య, పిన్నమ్మ, చంటి, రత్తప్ప! రామానికి సత్తెమ్మత్తయ్యతో మాట్లాడా లనిపించింది. అత్తయ్య చాలామంచిది. కాని పిన్నమ్మకూడా పక్కనవుంది. తీరా పలుకరిస్తే వాళ్ళుకూడా 'ఎవరు నువ్వు' అంటే? రామంకు ఆత్మాభిమానం వెన్నంటింది. వీళ్ళందరిచేత యింత నీచంగా చూడబడేదానికంటే మాట్లాడకుండా పోవడం మంచిదని నిశ్చయించుకున్నాడు.

గొడుగు అడ్డం పెట్టుకుని, బుర్ర వంచుకుని, బంధువులను చూడకుండా చరచరా నడిచి వెళ్ళిపోబోయాడు రామం. ప్రక్క-నుంచి గబుక్కున కేక వినిపించింది "రామం! రామం!" అని.

రామం ఆశ్చర్యంతో ఆగిపోయాడు. సత్తెమ్మత్తయ్య పిలుస్తోంది.

"సత్తెమ్మత్తయ్య చాలా మంచిది. తన్ను అభిమానంగా పిలుస్తోంది. మాట్లాడాలి అత్తయ్యతో" అని అడుగు వేశాడు రామం.

ఈలోపుగా సత్తెమ్మగారే ఎదురుగా వచ్చింది. 'ఏరా! రామం! నిన్ను ఆ దూరాన్నుంచే గుర్తుపట్టేను. రాజమండ్రి ఎప్పుడు వచ్చావురా? ఇంటికి రాకుండానే వెళ్ళిపోతున్నావు. నిన్ను చూసి మూడేళ్ళయింది. ఎంత పెరిగావనుకున్నావు! అమ్మవాళ్ళు యిప్పుడు ఎక్కడ ఉంటున్నారు!...నాన్న పోయిన తర్వాత మీ జాడ అసలే తెలియలేదు మాకు' అంది సత్తెమ్మగారు వలవలవిచారిస్తూ.

'పనిమీద అమలాపురం వెళ్ళి వస్తున్నాను. పెద మామయ్య అక్కడ ఉంటున్నారు. యీవేళ సాయంత్రం యింటికిపోతున్నా రైలులో' అన్నాడు రామం.

'అయితే ఎక్కడుంటున్నారు మీరిప్పుడు' అంది రామం పిన్ని విస్తుపోయి.

'కాకినాడలో' అన్నాడు రామం, పిన్ని పలకరించినందుకు ఆశ్చర్యపోతూ.

'అదేమిటిరా. యీవేళే యింటికి పోతావు, ఒక్క-పూటైనా మా యింట్లో ఉండకుండా' అంది సత్తెమ్మగారు.

'ఎందుకులే. నాకు యింటిదగ్గర పనుంది. వెళ్ళిపోవాలి' అన్నాడు రామం.

'రామం! నామాట విను. ఒక్క పూట యిక్కడవుండి యింటికెళ్ళుదువుగాని' అని సత్తెమ్మగారు బలవంతపెట్టింది.

రత్తప్ప, చంటి, రామంచుట్టూ మూగి, 'యీవేళకు ఆగు అగు. రామం అన్నయ్యా' అనడం మొదలెట్టారు.

'ఆగరా రామం! మొన్న గోదావరిఒడ్డున నువ్వు కనిపించావట కదూ! మీ బాబయ్య సరిగా గుర్తుపట్టలేక పోయారుట. యింటికివచ్చి నువ్వే అయివుంటావని, ఎంతో నొచ్చుకున్నారు. ఒకసారి యింటికి రారా' అంది రామం పిన్నమ్మ, అందరూ రమ్మని బలవంత పెడుతూంటే తను ఊరుకోడం మర్యాద లోపమవుతుందని భయపడి.

పిన్ని యీమాట అనగానే, బాబయ్య నిజంగా పొరబాటున గుర్తుపట్టలేదేమో అనుకున్నాడు రామం. అయినా యింత చిన్నవిషయం గురించి యింటికి వెళ్ళకపోవడం బాగుండదనుకున్నాడు. రత్తప్ప, చంటి తన్ను రమ్మని పట్టుకు పీకుతూంటే, వాళ్ళకోసమైనా యింటికి వెళ్ళి వాళ్ళతో కాసేపు ఆడుకోవాలనిపించింది రామంకు. సత్తెమ్మత్తయ్య రారా అని బ్రతిమాలుతోంది. 'అత్తయ్య చాలా మంచిది. అత్తయ్య మాట వినాలి' అనుకున్నాడు రామం. వాళ్ళందరితో కలిసి వెంకటాద్రియ్యగారింటికి వెళ్ళాడు ఆఖరుకు.

ఇంటికి వెళ్ళగానే వెంకట్రామయ్యగారు రామాన్ని పలకరించి "ఏరా! మొన్న నిన్ను సరిగా గుర్తుపట్టలేకపోయాను. మీనాన్న పోయినప్పుడు నీకు పూర్తిగా జుట్టు తీయించారు కదూ! అప్పుడు చూశాను నిన్ను. ఇప్పుడు ఒత్తుగా జుట్టు పెరిగింది. మనిషికూడా బాగా పెరిగావు. అందువల్ల ఎవరో అనుకున్నాను. అంతమాత్రానికే గిరుక్కున వెనక్కి తిరిగి పోయి స్టీమరు ఎక్కేశావు! మన వంశానికున్న కోపం, ఆత్మ గౌరవం, అంతా నీలోనే ఉన్నాయిరా" అన్నారు గుక్క తిప్పుకోకుండా.

'దానికేంలే బాబయ్యా' అంటూ రామం లోపలికి పోయాడు. పిన్నమ్మ భోజనానికి రమ్మంది. ఎండలో తిరిగితిరిగి ప్రయాణం చేయడంవల్ల ఒళ్ళంతా తిరుగుతున్నట్లుంది రామంకు.

భోజనానికి కూర్చున్నాడు. అన్నం అంతా చల్లగా ఉంది.

'అన్నం బాగా చల్లగా ఉందేం పిన్నీ' అన్నాడు రామం చలిది అన్నం తినడం అలవాటులేక.

'మీ బాబయ్యకు తెల్లవారగానే అన్నం వండిపెట్టాలిరా. పొద్దున్న వండిన అన్నం అవడంవల్ల బాగా చల్లబడి పోయిం దనుకుంటాను.'

'పోనీ! ఒకసోలెడుబియ్యం ఉడకెయ్యలేక పోయేవుటే!' అంది సత్తెమ్మగారు.

'హోటలుకు పోయినా వేడిఅన్నం దొరికేదే!... అత్తయ్యమాత్రం మంచిది. వేడిఅన్నం పెట్టమంది...' అను

ఉంటూ గబగబా రెండు మెతుకులు నోట్లో వేసుకుని భోజనం ముగించాడు రామం.

'నాన్న పోయాక మిమ్మల్ని విశాఖపట్టణం తీసికెళ్ళాడు గదూ మీ పినమామయ్య...మళ్ళీ యీ వైపుకు ఎప్పుడు వచ్చారురా!' అంది సత్తెమ్మగారు.

'అవును. ఒకఏడు అక్కడఉన్నాం. తరువాత మామయ్యకు ఆముదాలవలస బదిలీ అయిపోయింది. అక్కడ నాకు చదువుకునే బళ్ళు లేవని, యీ ప్రాంతాలకి మమ్మల్ని పంపించేశారు. ఇప్పుడు ప్రతీనెల డబ్బు పంపిస్తున్నారు మామయ్య! నేను యిప్పుడు స్కూలుఫైనలు చదువుతున్నా కాకినాడలో' అన్నాడు రామం తన చదువు గురించికూడా ఒకముక్క జతచేస్తూ.

పిన్ని యీ మాటలు విని మూతి విరుచుకుంది.

'అబ్బో! స్కూలుఫైనలు చదువుతున్నావురా అప్పుడే' అన్నారు వెంకటాద్రిమయ్యగారు

'ఎలాగైనా రామం మంచి బుద్ధిమంతుడు. మన వంశంలోకల్లా వీడొక్కడే మగపిల్లవాడైనందుకు, ఏదో వృద్ధిలోకివస్తే అంతేచాలు' అంది సత్తెమ్మగారు.

వెంకటాద్రిమయ్యగారికి ఐదుగురు ఆడపిల్లలు. మగ సంతానంమాత్రం లేదు మొదటి ముగ్గురు ఆడపిల్లలకే పెళ్ళిళ్ళు చేశారు. కాని అందులో ఒక అల్లుడు చనిపోయాడు. మరొక అల్లుడికి మతిచెడింది. మూడోఅల్లుడు భార్యను విడిచి లేచిపోయాడు. రత్తప్ప, చంటి మిగిలారు యింకా పెళ్ళిళ్ళకు.

రామం తండ్రి, వెంకట్రామయ్యగారు, సత్తెమ్మగారు ఒక కడుపున పుట్టారు. సత్తెమ్మగారు బాల్యంలోనే వితంతు వయింది. వెంకట్రామయ్యగారికి మగసంతానం లేకపోవడంవల్ల రామం ఒక్కడే యీ వంశానికి మగపిల్లవాడు. రామం తండ్రి చనిపోయాక, సత్తెమ్మగారు, వెంకట్రామయ్యగారింట్లోనే ఒక పంచ కాపురం వుంటోంది, తనకువచ్చే మనువర్తితో కాల క్షేపం చేస్తూ. కాని అంతకుముందు సత్తెమ్మగారు రామం యింట్లోనే వుండేది. రామాన్ని చిన్నప్పటినుంచి పెంచి పెద్ద చేసింది. అందుచేత రామం అంటే సత్తెమ్మగారికి చాలా అభిమానం.

సత్తెమ్మగారు తన్ను పొగడ్డంతో రామంకు చాలా సంతోషమయింది. 'అత్తయ్య చాలా మంచిది' అని లోలోపల ఉప్పొంగిపోయాడు రామం.

రత్తప్ప, చంటి కథలు చెప్పమని రామాన్ని వేపుకు తిన్నారు. వాళ్ళకు కథలు చెబుతూచెబుతూ, ప్రయాణ బడలిక వల్ల నిద్రపోయాడు రామం.

*　　*　　*　　*

నిద్రపోయి లేచేటప్పటికి, ఒళ్ళంతా నెప్పలు, తలనొప్పి ప్రారంభించాయి రామంకు. కొంచెం జ్వరం తగిలినట్టు అను మానం కలిగింది.

'రామం! యీ రాత్రి మా యింటికి భోజనానికి రారా' అంది సత్తెమ్మగారు ఆప్యాయంగా. అత్తయ్య మంచి తనం గురించి లోలోపల మళ్ళీ ఆనందించాడు రామం.

'ఒంట్లో బాగులేనట్టుంది అత్తయ్యా' అన్న రామం మాట వినగానే, సత్తెమ్మగారు ఆశ్చర్యపోయి, అతని ఒళ్ళు వెచ్చదనంచూసి, జ్వరం వచ్చిందని నిర్ణయించింది. పక్కవీధిలో ఉన్న ఆచారిగారివద్దనుంచి మాత్ర తీసుకువస్తానని వెంకట్రామయ్యగారు బయటికి వెళ్ళారు.

'ఇదేమిటిరా! యింతట్లో యిలా జ్వరంవచ్చింది' అని సత్తెమ్మగారు రామం దగ్గరగా కూర్చుని అభిమానంతో ఒళ్ళు నిమరడం మొదలెట్టింది. 'వచ్చివచ్చి మా యింట్లో జ్వరం తెచ్చుకున్నాడేమిటి' అని పిన్ని పక్కయింటి అమ్మలక్కలతో గుసగుసలాడింది.

'ఇక్కడకు ఎందుకు వచ్చానా! యిక్కడకు రాకుండా వుంటే జ్వరం రాకుండా ఉండేదేమో' అని వ్యథపడ్డాడు రామం. ముఖ్యంగా అత్తయ్యగారింట్లో ఒకపూట ఉండి, రత్తప్ప, చంటితో ఆడుకుందా మనుకున్నాడు రామం. యిలా జ్వరం వచ్చి అందరికీ కష్టం కలిగేటట్టు మంచ మెక్కవలసినందుకు చాలా కించపడ్డాడు.

సాయంత్రం అయినకొద్దీ, జ్వరంతీవ్రత హెచ్చింది. వెంకట్రామయ్యగారు మాత్ర తీసుకువచ్చి యిచ్చారు. కషాయంతో మాత్ర వేసుకుని, నిద్రపోదామని కన్నుమూశాడు రామం. నిప్పులా కాగుతున్న రామంఒళ్ళు చూసేటప్పటికి సత్తెమ్మగారికి, రామంమీద ఆప్యాయత, జాలి మరీహెచ్చి, రాత్రి భోజనంకూడ మాని అతని మంచదగ్గిరే కూర్చుంది.

* * * *

రెండు రోజులైనా, జ్వరతీవ్రత తగ్గేసూచనలేవీ కనిపించలేదు. గంటలు తిరిగినకొద్దీ రామంలో క్రొత్తక్రొత్త మార్పులు కనిపించసాగాయి. మొన్న సరిగా మాట్లాడలేక పోయాడు. యీ వేళ ఆ మాటతీరుకూడా సరిగాలేదు; ఒక వెఱ్ఱిచూపు మాత్రం తప్ప. శరీరం బాగా వేడెక్కి ఉడికి పోతూంది. అప్పుడప్పుడు రామం నోటివెంట తప్పుడుమాటలు కూడా వస్తున్నాయి.

యీ విషమపరిస్థితి చూసేటప్పటికి, సత్తెమ్మగారి గుండెల్లో విపరీతమయిన బాధ కలిగింది. 'ఒరే వెంకట్రామయ్యా అన్నయ్యా; రామం తల్లికి ఒక టెలిగ్రాం యిద్దు. వీడి పరిస్థితి యింకా ముంచుకుపోతూంది' అని వలవల కన్నీరు కార్చింది సత్తెమ్మగారు. తనే కాకినాడ వెళ్ళి, రామం తల్లిని తీసుకువస్తానని బయలుదేరారు వెంకట్రామయ్యగారు.

* * * *

తెల్లవారుఝాము రైలుబండిలో రామంతల్లి, అతని అమ్మమ్మ, వెంకట్రామయ్యగారితో యింటికి వచ్చారు.

రామం పూర్తిగా యీ లోకం సంగతి తెలియనిస్థితిలో ఉన్నాడు. సంధి ప్రేలాపన తీవ్రంగా ఉంది. కాళ్ళు, చేతులు క్రమంగా చల్లబడుతున్నాయి. చల్లబడిన శరీరాంగాలను ఎఱ్ఱ చీమలు పట్టుకు పీకుతున్నాయి.

రామం తల్లి, తన కొడుకు పరిస్థితి చూసేటప్పటికి గొల్లుమని ఏడుస్తూ అతని మంచంమీద వాలింది. కడుపు తరుక్కుపోయే శోకంతో 'రామం! రామం!' అని విలపించింది.

'ఆఁ ఆఁ...' అన్నాడు రామం.

'రామం! మీ అమ్మ, అమ్మమ్మ వచ్చారురా!' అంది సత్తెమ్మగారు కన్నీరు తుడుచుకుంటూ.

'అమ్మ...అమ్మ...ఊ...ఎవరు?' అన్నాడు రామం.

తాను వచ్చిన గుర్తుకూడ తెలియకుండా సంధిలో ఉన్న కొడుకును చూసేటప్పటికి, ఏదో అవ్యక్తమైన ఆవేదన కడుపులో కోతకోసినట్లయింది రామం తల్లికి. కట్టలు తెంపుకువచ్చే గోదావరి వరదల్లా, ఉబికివచ్చే కడుపుశోకంతో ఆమె స్తంభించిపోయింది. అమ్మమ్మకు ఏంచేయడానికి తోచక, చంటిపిల్లలా ఏడ్వడం మొదలుపెట్టింది.

డాక్టరువచ్చి రామం నాడి పరీక్షించాడు. పక్కకు తిరిగి 'ఆశలేదు' అన్నాడు వెంకటామయ్యగారితో.

ఈ విషాదదృశ్యం చూసేటప్పటికి, వెంకటామయ్యగారి కంటిలో రెండు నీటిచుక్కలు మొలిచాయి

'యింకేముంది. మనవంశం నాశనమైపోయింది' అంది సత్తెమ్మగారు గద్గదస్వరంతో విలపిస్తూ

వెంకటామయ్యగారు రామం పక్కలోకి చేరాడు.

'రామం! రామం!' అని పలకరించాడు.

"మామయ్యా! చూశావా! బాబయ్య నన్ను 'ఎవరు నువ్వు' అని అడిగాడు" అంటూ బాధతో ఏదో గొణిగాడు రామం,

'రామం! రామం!' అంది సత్తెమ్మగారు దగ్గరగా వచ్చి రామంతల నిమురుతూ.

'మామయ్యతో చెబుతా నీ సంగతి' అన్నాడు రామం, జ్వరతీవ్రిత బాధలో.

'రామం! చూడు. మీ అమ్మ వచ్చింది...పాపం! ఎవరినీ గుర్తుపట్టలేక పోతున్నాడు' అంది వెంకటాద్రియ్య గారిభార్య జాలిపడుతున్నట్లు.

'రామం! రామం! యిలా చూడు' అన్నారు వెంకటాద్రియ్యగారు, అతని తల తనవైపు చేత్తో తిప్పుతూ తెచ్చుకున్న అభిమానంతో.

"ఎవరు నువ్వు?...ఎవరు నువ్వు?" అన్నాడు రామం పిచ్చిగా నవ్వుతూ. అతని వెఱ్ఱిచూపు వెంకటాద్రియ్యగారిని వెక్కిరించినట్లు కనిపించింది.

వెంకటాద్రియ్యగారు, సంధిప్రలాపనలో యిటువంటి మాటలు వస్తాయనుకోలేదు, రామం నోట. క్రిందటిరోజుగోదావరీతీర దృశ్యం హృదయంలో కలచింది. రామం ఒళ్ళు తెలియని పరిస్థితిలో వేసిన ఎదురుప్రశ్న శూలంలా గుండెల్లో గుచ్చుకుని, ఆవేదన ప్రవహించి కడుపులో త్రిప్పగా, ఏదో కలవరపడ్డారు వెంకటాద్రియ్యగారు.

రామం మరీ పిచ్చిగా నవ్వడం మొదలుపెట్టాడు. కొంత సేపయాక నవ్వు పూర్తిగా అణగిపోయింది. శ్వాస క్రమంగా మాయమయ్యింది.

రామం తల్లి, అమ్మమ్మ, సత్తెమ్మగారు, గుండెలు బాదుకుంటూ రామం శవంపైబడి, ఏడ్చి మొత్తుకున్నారు. రత్తప్ప, చంటి రామం దగ్గరగా దిగాలుపడి భయంతో నుంచున్నారు. రామం పిన్ని, కన్నీరు బలవంతంగా తెచ్చుకుని తుడుచుకుంది. 'ఎండలో ప్రయాణంచేసి వచ్చినవాడికి చలిదిఅన్నం పెడితే జ్వరంరాదూ. విషజ్వరంవచ్చి మింగేసింది కుర్రాణ్ణి' అని గుసగుసలాడారు ప్రక్కింటివాళ్ళు.

బాహ్యవాతావరణంలో రామం గురించి ఆక్రందించే వారి రోదనలు ప్రతిధ్వనిస్తూ సూదుల్లా వెంకటాద్రియ్యగారి శరీరమంతా పోట్లు పొడిచాయి. అంతర్గత వాతావరణంలో, రామం అప్రయత్నంగా సంధిలో వేసిన ఎదురుప్రశ్న, అతని పిచ్చినవ్వు, వికటాట్టహాసాలు చేస్తూ ఆయన హృదయాన్ని తూట్లు చేశాయి. ఈ రెంటి ఒత్తిడి, బాధమధ్య, వెంకటాద్రియ్యగారు నలిగి మూల్గారు.